

Staro

NATUUR EN
BUITENGEBIED

Quickscan Natuurwaarden

Vicaris Hermanspark te Grave

Rapportnummer 12-0041

www.starobv.nl

Quickscan Natuurwaarden

Vicaris Hermanspark te Grave

Februari 2012

Rapportnummer: P12-0041

In opdracht van: Gemeente Grave

Uitgevoerd door: Staro Natuur en Buitengebied
Lodderdijk 38a
5421 XB Gemert
tel. 0492-450161
fax. 0492-450162
www.starobv.nl

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel	1
1.3	Zorgplicht	1
1.4	Leeswijzer	2
2	Plangebied	3
2.1	Ligging en beschrijving plangebied	3
2.2	Voorgenomen plannen	5
3	Methode	9
4	Natuurwaarden	10
4.1	Beschermde gebieden	10
4.2	Beschermde soorten	11
4.2.1	Flora	11
4.2.2	Vlinders en libellen	11
4.2.3	Mieren en kevers	11
4.2.4	Vissen	12
4.2.5	Reptielen en amfibieën	12
4.2.6	Vogels	14
4.2.7	Zoogdieren	15
5	Conclusies	17
	Geraadpleegde bronnen	19
	Bijlage 1 Wet- en regelgeving	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voortvloeiend uit de intentieovereenkomst tussen Gemeente Grave, Waterschap Aa en Maas, Reconstructiecommissie Peel en Maas, ZLTO Grave-Mill, provincie Noord-Brabant en Dienst Landelijk Gebied, is in december 2007 het gebiedsplan vastgesteld voor het Integraal Gebiedsproject (IGP) Velp. Onderdeel van het IGP is de uitbreiding van het huidige Vicaris Hermanspark. Om te voorkomen dat bij inrichting van het gebied in strijd met de natuurwetgeving gehandeld zal worden, dient onderzocht te worden welke natuurwaarden actueel in het gebied aanwezig zijn en op welke wijze voorgenomen ontwikkelingen effect hebben op de in het gebied aanwezige natuurwaarden.

1.2 Doel

Doel van het onderliggende onderzoek is te bepalen of de wijzigingen binnen het plangebied mogelijk leiden tot overtreding van de natuurwetgeving. Voor soortbescherming is hierbij de Flora- en faunawet van belang. De gebiedsbescherming is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998: Natura 2000 en Staats- en Natuurmonumenten. Daarnaast is in de Ruimtelijke Verordening Noord-Brabant (2011) de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) vastgelegd.

Deze rapportage beschrijft de (mogelijke) aanwezigheid van soorten die zijn opgenomen op de tabellen van beschermde flora en fauna in het kader van de Flora- en faunawet. Ook wordt bepaald op welke wijze en in welke mate de voorgenomen werkzaamheden invloed hebben op deze soorten. Op basis daarvan kan worden vastgesteld welke maatregelen getroffen en vervolgstappen genomen dienen te worden, om te voorkomen dat in strijd met de natuurwetgeving zal worden gehandeld. Aanvullend zal worden bepaald of voorgenomen ontwikkelingen effect hebben op de beschermde natuurwaarden van nabijgelegen natuurgebieden.

1.3 Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht (artikel 2) opgenomen: een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. De zorg houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven van het plangebied en de voorgenomen ontwikkelingen. In hoofdstuk 3 wordt de gebruikte onderzoeksmethode besproken. De mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten en gebieden en de effecten van de geplande ingrepen op aanwezige beschermde natuurwaarden worden beschreven in hoofdstuk 4. In dit hoofdstuk wordt tevens ingegaan op de mogelijke noodzaak tot het treffen van mitigerende en compenserende maatregelen. In het laatste hoofdstuk zijn de conclusies uiteengezet.

2 Plangebied

2.1 Ligging en beschrijving plangebied

Het Vicaris Hermanspark is gelegen tussen de Bronkhorstweg en de Hoogveldscheweg, tegen de westzijde van Grave (figuur 1). De percelen tussen het huidige Vicaris Hermanspark en de Lageweg worden heringericht als uitbreiding van het huidige park. Aanvullend wordt een strook grond ingericht tussen de Lageweg en het Prenkpad (figuur 2).

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood)

Het park bestaat in de huidige situatie overwegend uit grasland, waarbinnen zich een landschappelijk fraaie hoogstamboomgaard bevindt. In het zuiden van het deelgebied bevinden zich daarnaast enkele volkstuinen. Tevens ligt aan de oostzijde van de Lage weg een schapenwei. De westelijke strook van het plangebied tussen het bestaande park en het Prenkpad, die een verbinding vormt tussen EHS en het park, is reeds ingericht. Een en ander is zichtbaar gemaakt in de foto-impressie op de volgende pagina.

Figuur 2. Het plangebied (rood)

Foto 1. Ingang park Bronkhorstweg, plangebied rechts

Foto 2. Hoogstamfruitbomen van Bronkhorstweg

Foto 3. Takkenhoop in elzenbosje

Foto 4. Bestaande poel

Foto 5. Sloop en rechts ruigte/grasland

Foto 6. Knotwilgen blijven behouden

Foto 7. Plangebied gezien vanuit zuidoosthoek

Foto 8. Volkstuinen plangebied langs Lage weg

Foto 9. Volkstuinen en schapenwei in plangebied

Foto 10. Westelijke strook is reeds ingericht

2.2 Voorgenomen plannen

In het kader van het IGP Velp wordt het Vicaris Hermanspark uitgebreid. De uitbreiding van het Vicaris Hermanspark voldoet aan drie hoofdvoorwaarden. Ten eerste vormt het gebied, gezien vanuit het huidige park, zo veel mogelijk een eenheid met de omgeving: de inrichting van de uitbreidingslocatie sluit aan op de inrichting van het huidige park.

Ten tweede wordt de landschappelijke beleving vanaf de Lageweg behouden. Ingrijpende wijzigingen in de inrichting van het gebied worden voorkomen.

De derde, maar zeker niet de minst belangrijke, voorwaarde is dat het gebied een belangrijk leefgebied vormt voor met name amfibieën, met het oog op het voorkomen van de heikikker in de nabije omgeving. Het terrein is geschikt voor het vestigen van kikkers, padden en salamanders. Daarnaast liften diverse ander planten- en diersoorten mee op de ontwikkeling van het gebied.

Bij de herinrichting is de soort heikikker als doelsoort gekozen. Dit is de meest kritische soort ten aanzien van het plangebied. Overige soorten liften mee op de inspanningen die hiervoor worden gedaan.

Op onderstaande plankaart (figuur 3) is de nieuwe inrichting van het park zichtbaar. In het plangebied worden verschillende terreintypen gerealiseerd die gezamenlijk zullen bijdragen tot een geschikt biotoop voor onder andere amfibieën. Hieronder wordt per terreintype een toelichting op de voorgenomen plannen gegeven.

Figuur 3. Inrichtingsplan Vicarispark Grave

Oeverzone

Aan de noordwestzijde van beide waterlopen in het plangebied worden gedeelten van de oeverzone verflauwd. De helling van de flauwe oevers varieert van 1:3 tot 1:15. Met het oog op het beheer wordt het talud aan de overzijde van de watergangen in de huidige staat gehandhaafd. De gradiënt van nat naar droog verloopt in deze oeverzones zeer geleidelijk en is daarmee geschikt voor de vestiging van uiteenlopende planten en diersoorten.

In totaal wordt op vier plekken een flauwe oever gemaakt. Bij de twee noordelijkste flauwe oevers wordt het talud vanaf de huidige waterbodem opgetrokken tot aan de grens van de oeverzone als op de plankaart is weergegeven.

Bij de twee zuidelijke oeverzones wordt tussen de rand van de waterbodem en de nieuwe oeverzone een grondwal overgelaten. De hoogte van de grondwal ligt gemiddeld 5 en maximaal 10 centimeter onder het gemiddelde waterpeil van de waterloop. Enkele delen mogen boven het water uitkomen. De bovenzijde van de

grondwal is circa een halve meter breed. Achter deze wal wordt een flauwe oever aangelegd gelijk aan die in het noorden van het plangebied. De maximale diepte van deze flauwe oevers ligt op ongeveer twee derde van de huidige waterbodem. Bij de inrichting van de flauwe oevers mag de huidige waterbodem niet worden beroerd. Bij alle oevers wordt het verlaagde maaiveld met microreliëf afgewerkt.

Oppervlaktewater

De noordelijkste helft van de westelijke watergang wordt verlegd. De watergang wordt in oostelijke richting verlegd en komt gedeeltelijk te liggen in wat nu een hoogstam boomgaard is. Een deel van de boomgaard moet hier noodzakelijkerwijs voor wijken.

De dimensionering van de waterloop blijft na het verleggen gelijk aan de huidige situatie. Hoewel het in de regel aan te bevelen is om de oevers te verflauwen, betekent dat hier dat meer ruimte nodig is en daardoor meer van de boomgaard zal moeten verdwijnen, wat gezien de landschappelijke waarde daarvan onwenselijk is.

Winterrefugium amfibieën

Op de locatie waar de schuur uit het terrein wordt verwijderd, wordt een winterrefugium voor amfibieën aangelegd. Hiertoe wordt het maaiveld verlaagd en gedeeltelijk opgevuld met stenen en takhout en vervolgens weer gedeeltelijk afgedekt met grond. De ruimte tussen het vulmateriaal biedt een geschikt overwinteringbiotoop voor tal van faunasoorten.

Ophogingen

De grondwerkzaamheden worden uitgevoerd met een gesloten grondbalans. De uit ontgraving vrijkomende grond wordt daartoe ter plaatse in het betreffende perceel verwerkt. Om opvallende veranderingen in het landschap te voorkomen, wordt de vrijkomende grond over een relatief grote oppervlakte verspreid waardoor een beperkte verhoging wordt gerealiseerd. De verhogingen worden daar gerealiseerd waar met het beheer wordt gestuurd op een ruigtevegetatie. Hiermee worden de verhogingen aan het zicht onttrokken.

De vrijkomende grond wordt verspreid over vier locaties met een gezamenlijke oppervlakte van circa 3.800 m² met een hoogte van 20 tot 27 centimeter boven het huidige maaiveld. De oppervlakte wordt met microreliëf afgewerkt.

Beplanting

In de huidige situatie is een gedeelte van de oevers van de watergangen begroeid met enkele knotwilgen en opslag van els en wilg, waarvan enkele exemplaren zijn doorgeschoten tot jonge bomen. Deze begroeiing zorgt voor gewenste beschutting voor in het plangebied levende fauna, maar beperkt tegelijkertijd het zicht op het plangebied vanaf de Lageweg.

Met het oog op de beschutting en aankleding van het landschap worden de knotwilgen en een deel van de opslag gehandhaafd. Een deel van de opslag wordt verwijderd en verdere uitbreiding van de begroeiing wordt tegengegaan.

Ten behoeve van het verleggen van de watergang zal een deel van de hoogstamfruitbomen worden verwijderd. Het betreft hier circa 50% van de meest westelijke rij bomen. Hieronder valt niet de boom waarin de nestkast van de steenuil hangt.

In de strook tussen de Lageweg en het nieuwe fietspad wordt nieuwe beplanting aangebracht. Deze beplanting dient als landschappelijke aankleding en vormt een groene afscheiding tussen de volkstuinten en de bebouwing ten zuiden van daarvan. Zeker niet onbelangrijk is ook de (beschuttende) rol die deze beplanting speelt in de migratiemogelijkheden voor fauna tussen het Vicaris Hermanspark en de groene structuren ten westen daarvan. Tevens worden in het westen enkele solitaire bomen geplant.

Grasland en ruigte

Verreweg het grootste deel van het plangebied is en blijft open ruimte in de vorm van grasland. Er wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen twee typen grasland: kort, intensief beheerd grasland en ruig, extensief beheerd grasland, ofwel gewoon ruigte.

De ruigte wordt gevormd door een menging van grassen en kruiden en wordt vrij gehouden van houtige en opgaande begroeiing. De ruigte biedt beschutting aan tal van diersoorten, waarbij amfibieën centraal staan. Door de plaatselijk flauwe oevers, gaat deze vegetatie naadloos en geleidelijk over in de oever en waterbegroeiing in het plangebied.

De kortere graslanden worden intensiever beheerd en zijn verhoudingsgewijs rijker aan grassen. Deze terreindelen bieden foerageermogelijkheden aan soorten als steenuil en andere vogelsoorten en vormen in combinatie met de ruigtes een structuurrijke omgeving die voor tal van planten, dieren en insecten een geschikt leefklimaat biedt.

Opruimwerkzaamheden

Voordat kan worden aangevangen met de inrichtingswerkzaamheden, dienen enkele zaken uit het plangebied verwijderd te worden. Ten zuiden van de boomgaard bevindt zich een schuurtje in vervallen staat, voorheen gebruikt als onder andere schapenstal. Dit bouwwerk heeft binnen het plangebied geen functie. Bij de verwijdering dient er rekening mee te worden gehouden dat de dakbedekking mogelijk asbesthoudend is. Tevens dient onderzocht te worden of de ondergrond wellicht vervuild is en derhalve gesaneerd moet worden (denk hierbij aan mogelijke opslag van bestrijdingsmiddelen in het verleden). Dit laatste met het oog op de aanleg van een winterrefugium voor amfibieën op deze locatie.

3 Methode

In het kader van deze quickscan heeft een bronnenonderzoek plaatsgevonden waarbij is gekeken naar gebiedsgerichte bescherming en mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied. Er is voor het soortenonderzoek gebruikgemaakt van gegevens van de websites Waarneming.nl en Telmee.nl en diverse verspreidingsatlassen. De gegevens over vleermuizen, amfibieën, reptielen, vissen, vlinders en libellen zijn uit o.a. dergelijke atlassen afkomstig.

Voor de gebiedsgerichte bescherming is gekeken naar de aanwezigheid van relevante natuurterreinen in de omgeving. De ligging van Natuurbeschermingswet 1998 gebieden (o.a. Habitat- en Vogelrichtlijngebieden) en de EHS in de nabijheid van het plangebied zijn onderzocht.

Daarnaast heeft een veldbezoek plaatsgevonden waarbij alle in het plangebied aanwezige biotopen zijn opgenomen. De aanwezigheid van deze biotopen vormt de basis voor de mogelijkheid tot het voorkomen van beschermde soorten. Naast de biotopen zijn directe en indirecte aanwijzingen opgenomen die duiden op het voorkomen van beschermde soorten. Dergelijke aanwijzingen zijn bijvoorbeeld het fysiek aantreffen van exemplaren van soorten en het aantreffen van hollen, uitwerpselen, prooi-resten, vraat-, loop- en veegsporen. Deze waarnemingen zijn bij de beoordeling betrokken. De aanwezige biotopen zijn vergeleken met de habitateisen van beschermde planten- en diersoorten. Op basis van deze vergelijking is beoordeeld welke van deze soorten in het plangebied kunnen voorkomen.

De bevindingen van het veldbezoek en het literatuuronderzoek zijn vervolgens gebundeld in deze rapportage.

Het veldbezoek dat voor dit onderzoek is uitgevoerd, heeft plaatsgevonden op 19 februari 2012 in de ochtend onder de volgende weersomstandigheden: half bewolkt, droog en circa 0 graden Celsius.

4 Natuurwaarden

4.1 Beschermde gebieden

Natuurbeschermingswet 1998: Natura 2000

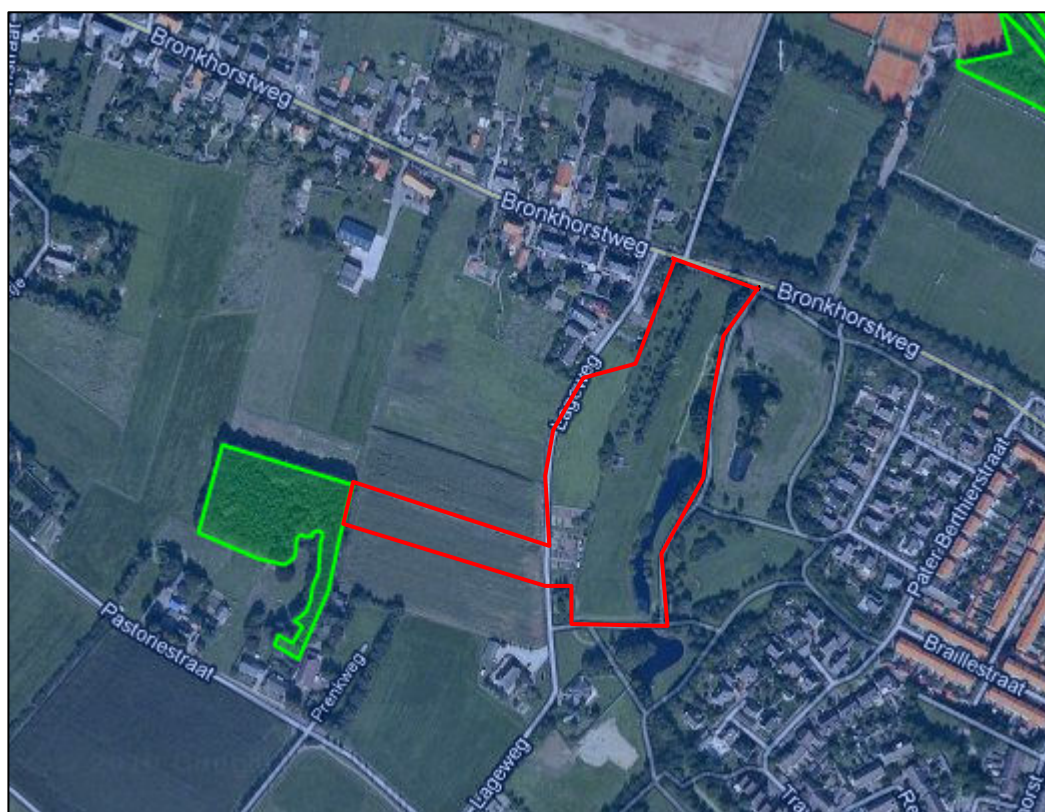
Uit de kaarten van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie van EL&I blijkt dat het plangebied zich niet in de buurt van een Natura 2000-gebied bevindt.

Ecologische Hoofdstructuur

Zoals blijkt uit de kaarten van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie van EL&I en de provincie Noord-Brabant, maakt het plangebied geen deel uit van de EHS. De EHS ligt aan de westzijde tegen het plangebied aan (figuur 4).

Effectbeoordeling

De herinrichting van het plangebied vindt plaats buiten de EHS er hoeft derhalve geen rekening te worden gehouden met de mogelijke effecten. De mogelijke effecten door externe werking van de ontwikkelingen op de EHS zullen positief van aard zijn.

Figuur 4. Ligging plangebied (rood) ten opzichte van de EHS (groen)

Conclusie

Het plangebied ligt niet binnen de begrenzing van de EHS. Wel ligt het plangebied tegen de EHS aan. Voorgenomen ontwikkeling zullen een positief effect hebben op de EHS. Het plangebied ligt niet in de buurt van een Natura 2000-gebied.

4.2 Beschermde soorten

Deze paragraaf beschrijft het mogelijk voorkomen van beschermde soorten in het plangebied. Per soortgroep wordt beschreven welke soorten worden verwacht, wat de mogelijke effecten van de ingreep zijn en of mitigerende en/of compenserende maatregelen nodig zijn.

4.2.1 Flora

Het plangebied bestaat voornamelijk uit grasland en ruigte, maar ook is er oeverbegroeiing aanwezig langs de waterlopen. Tijdens het veldbezoek zijn geen bijzondere planten aangetroffen. Het onderzoek is uitgevoerd in een periode waarin de meeste beschermde planten niet zichtbaar zijn. De combinatie van bodem en huidig gevoerd beheer maakt dat het plangebied niet geschikt is voor bijzondere vegetaties.

Conclusie

In het plangebied zijn geen bijzondere of beschermde planten waargenomen.

4.2.2 Vlinders en libellen

Uit de atlas 'De dagvlinders van Nederland' (2006) blijkt dat er geen beschermde vlindersoorten in de buurt van het plangebied voorkomen. Beschermde dagvlinders vinden voortplantingsbiotoop op specifieke waardplanten, die in het plangebied niet aanwezig zijn. Beschermde dagvlinders worden daarom niet verwacht in het plangebied. Het is wel mogelijk dat andere algemeen voorkomende vlindersoorten gebruikmaken van het plangebied.

De atlas 'Nederlandse libellen' (2002) en de website libellenet.nl maken geen melding van beschermde libelsoorten in de buurt van het plangebied. Het is wel mogelijk dat enkele algemeen voorkomende, niet beschermde, soorten libellen in het plangebied voorkomen.

Conclusie

Er komen geen beschermde soorten dagvlinders of libellen voor in het onderzoeksgebied.

4.2.3 Mieren en kevers

Beschermde soorten mieren en houtkevers zijn afhankelijk van bijzondere habitattypen als oude (naald)bossen. Deze biotopen zijn niet aanwezig in het plangebied.

Beschermde waterkevers zijn afhankelijk van wateren met spaarzame vegetatie, een minimale waterdiepte van 50 cm en maximaal matig voedselrijk grote wateren. Een behoorlijk aantal Nederlandse exemplaren van de

gestreepte waterroofkever is echter in sloten aangetroffen. Deze keversoort is na 1950 echter niet in de buurt van het plangebied waargenomen. Het voorkomen van beschermde soorten mieren en kevers is dan ook zeer onwaarschijnlijk.

Conclusie

Er komen geen beschermde soorten mieren en kevers voor in het onderzoeksgebied.

4.2.4 *Vissen*

De sloot en poelen in het plangebied zijn tijdens het veldbezoek niet bemonsterd in verband met de vorst. De vissenatlas van Noord-Brabant (2010) maakt melding dat de bittervoorn (FFWtabel 3) en grote modderkruiper (FFWtabel 3) en kleine modderkruiper (FFWtabel 2) voorkomen in de buurt van het plangebied. De sloten en poelen in het plangebied zijn geschikt leefgebied voor deze vissoorten. Zeer waarschijnlijk komen ook enkele onbeschermde vissoorten voor in de watergangen.

Effectbeoordeling

In het grootste gedeelte van het park zullen de aanwezige sloten tijdens de herontwikkeling van het park niet of minimaal worden beïnvloed. Hier zullen geen negatieve effecten op mogelijk aanwezige beschermde vissoorten optreden. Een gedeelte van de sloot zal echter worden verlegd. Dit heeft een negatief effect op mogelijk aanwezige beschermde vissoorten aangezien er dan een gedeelte van de sloot gedempt wordt.

Conclusie

Mogelijk komen bittervoorn (FFWtabel 3), kleine modderkruiper (FFWtabel 2) en grote modderkruiper (FFWtabel 3) voor in de watergangen van het plangebied. De aanwezige sloten in het plangebied zullen tijdens de herontwikkeling van het park worden beïnvloed. Nadelige effecten op beschermde vissen zijn daarom niet uitgesloten. Nader onderzoek naar voorkomende vissoorten is noodzakelijk.

4.2.5 *Reptielen en amfibieën*

Uit de Natuurstudie Parkuitbreiding van RAVON (2008) blijkt dat in het park aan de Bronkhorstweg tijdens de paddentrek de volgende soorten voorkomen: gewone pad (FFWtabel 1), kleine watersalamander (FFWtabel 1), bruine kikker (FFWtabel 1), bastaardkikker (FFWtabel 1) en heikikker (FFWtabel 3). De sloten en poelen in het plangebied zijn geschikt leefgebied en voortplantingswater voor alle genoemde amfibiesoorten. Het gehele plangebied is tevens geschikt landbiotop voor alle genoemde amfibiesoorten.

Het plangebied is door de ligging in het agrarisch gebied en nabij bebouwing en door het gebruik van het park als hondenuitlaat-gebied niet geschikt voor reptielen.

Effectbeoordeling

Na herinrichting van het plangebied wordt het huidige landbiotoop en voortplantingsbiotoop geschikt voor de aanwezige amfibiesoorten, aangezien de inrichting is afgestemd op de kritische heikikker. Er worden onder andere flauwe oevers, kruidrijke oevers en vochtige graslanden gecreëerd. De werkzaamheden zullen tijdelijk een negatief effect hebben op genoemde amfibiesoorten.

Mitigerende en compenserende maatregelen

Het is niet noodzakelijk om mitigerende of compenserende maatregelen uit te voeren voor amfibieën van FFWtabel 1.

De heikikker, soort van tabel 3 van de Flora- en faunawet, is strikt beschermd. Ook bij het uitvoeren van inrichtingsplannen ten behoeve van de heikikker dient met de soort en individuen van de soort rekening te worden gehouden. Tijdens de werkzaamheden zal het leefgebied van de heikikker tijdelijk negatief worden beïnvloed. Op geen enkel moment tijdens de werkzaamheden, ook niet tijdelijk, mag er een achteruitgang van de functionaliteit van een voortplantingsplaats en/of van een vaste rust- en verblijfplaats van de heikikker optreden. De gunstige staat van instandhouding moet worden gewaarborgd. Daarnaast dient te worden voldaan aan de zorgplicht: het doden en verwonden van heikikkers of hun eieren of larven dient zo veel als redelijkerwijs mogelijk is te voorkomen door afdoende maatregelen te nemen (Dienst Regelingen 2011).

Gunstige staat van instandhouding

Bijvoorbeeld bij het aanleggen van natuurvriendelijke oevers zullen de werkzaamheden plaatsvinden over een grote lengte van de oever. Er is daardoor een aanzienlijke kans op een significante aantasting van de lokale verspreiding van de heikikker. De gunstige staat van instandhouding kan hierdoor in het geding komen en er dienen derhalve maatregelen genomen te worden om de lokale staat van instandhouding niet in het geding te laten komen. Deze maatregelen dienen te worden bepaald door een deskundige en te worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en onder alle betrokken partijen bekend te zijn. Werkzaamheden moeten aantoonbaar conform dit protocol worden uitgevoerd.

Zorgplicht

In samenspraak met een deskundige op het gebied van de heikikker moet worden bepaald welke maatregelen getroffen moeten worden om invulling te geven aan de zorgplicht. Ook deze maatregelen dienen te worden opgenomen in het ecologisch werkprotocol. Werkzaamheden moeten aantoonbaar conform dit protocol worden uitgevoerd. De werkzaamheden moeten worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de heikikker.

Om aan de zorgplicht van de Flora- en faunawet te kunnen voldoen dient in ieder geval buiten de kwetsbare perioden gewerkt te worden. In bijzondere gevallen is het mogelijk om wel in de kwetsbare periode van de heikikker te

werken. Hiervoor is echter te allen tijde ontheffing van de Flora- en faunawet vereist.

Conclusie

In het plangebied komen geen reptielen voor. In de sloten (en in de nabij omgeving op het land) komt, naast enkele soorten van FFWtabel 1, ook de heikikker voor (FFWtabel 3) voor. Het leefgebied van de heikikker zal, ondanks dat de herinrichting grotendeels ten behoeve van de heikikker is, tijdens de herontwikkeling van het Vicaris Hermanspark tijdelijk negatief worden beïnvloed. Er dienen derhalve maatregelen genomen te worden om de lokale staat van instandhouding niet in het geding te laten komen en aan de zorgplicht te voldoen. Deze maatregelen dienen te worden bepaald door een deskundige en te worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en onder alle betrokken partijen bekend te zijn. Werkzaamheden moeten aantoonbaar conform dit protocol worden uitgevoerd.

4.2.6 Vogels

Uit het veldbezoek blijkt dat het plangebied voor een aantal vogelsoorten geschikt is als foerageergebied. Tijdens het veldbezoek zijn zwarte kraai, merel, ekster, pimpelmees, wilde eend, meerkoet, waterhoen en houtduif (alle FFWtabel vogels) aangetroffen. De bosschages en bosjes bieden geschikt leefgebied en nestgelegenheid voor algemeen voorkomende vogelsoorten. Nesten van jaarrond beschermde vogelsoorten zijn niet aangetroffen.

Uit gegevens van het Brabants Landschap (2009) en meldingen op de website Waarneming.nl. blijkt dat in en in de buurt van het plangebied steenuilen territoria bezetten. In het gedeelte van het plangebied met hoogstamfruit hangt een steenuilenkast. Het gebied is geschikt als nestlocatie en foerageergebied.

Foto 11. Uilenkast in hoogstamfruitboom

Effectbeoordeling

Het park is in huidige staat geschikt als broedgebied en foerageergebied voor algemene vogels. Ook na herinrichting zal het gebied geschikt zijn als broed- en foerageergebied voor vogels. Daarnaast zijn ook voldoende geschikte

alternatieven aanwezig in de omgeving. Eventuele tijdelijke effecten op algemene vogelsoorten door verlies van broed- en foerageergebied zijn derhalve te verwaarlozen.

Bij de herinrichting blijft de helft van de hoogstamfruitbomen behouden, waaronder het gedeelte waar de steenuilkast hangt. Door de herinrichting zal foerageergebied verdwijnen door het verwijderen de hoogstamfruitbomen en de schapenwei. De herinrichting van het plangebied zal echter ook een positief effect hebben op de steenuil door het creëren van grasland en ruigtes. De herinrichting van het gebied door verandering van terreintypen zal geen negatief effect hebben op de steenuil.

Mitigerende en compenserende maatregelen

Voor de meeste vogelsoorten geldt dat, indien exemplaren aan het broeden zijn, verstorende werkzaamheden, zoals verwijdering van bomen, struiken en het bouwrijp maken van gronden, niet kunnen plaatsvinden zonder deze dieren te verstoren. Wanneer er geen broedende vogels aanwezig zijn kunnen de werkzaamheden wel plaatsvinden. Door werkzaamheden buiten het broedseizoen van vogels uit te voeren wordt voorkomen dat er negatieve effecten zullen optreden ten aanzien van vogels.

Conclusie

Het onderzoeksgebied is geschikt als broedgelegenheid en tevens als foerageergebied voor verschillende vogelsoorten (FFWtabel vogels). Eventuele tijdelijke effecten op algemene vogels door verlies van broed- en foerageergebied zijn te verwaarlozen. Het plangebied is onderdeel van een steenuilterritorium. De verandering van terreintypen zal geen negatief effect hebben op de steenuil.

4.2.7 Zoogdieren

Vleermuizen

Vleermuizen zijn strikt beschermde diersoorten. De bescherming van een vleermuis is geregeld door de Europese Unie. De Europese Unie heeft bepaald dat alle van nature in Europa voorkomende vleermuizen zijn beschermd in de Habitatrichtlijn.

Uit de Atlas van de Nederlandse vleermuizen (1997) en Korsten en Regelink (2010) blijkt dat de soorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, bosvleermuis, gewone grootoorvleermuis, franjestaart, meervleermuis, baardvleermuis, Brandts vleermuis en watervleermuis (alle FFWtabel 3) voorkomen in de omgeving van het onderzoeksgebied.

Binnen het plangebied zijn geen gebouwen aanwezig die kunnen dienen als vaste rust- en verblijfplaats van vleermuizen. Mogelijk wordt het vervallen schuurtje incidenteel als zomerverblijfplaats gebruikt. Voor vleermuizen is het gehele onderzoeksgebied geschikt als foerageergebied, dit betreft echter geen essentieel foerageergebied.

In het plangebied staan geen bomen met holtes waar vleermuizen een vaste rust- of verblijfplaats in zouden kunnen hebben.

Overige zoogdieren

Uit het veldbezoek blijkt dat het onderzoeksgebied voor een aantal grondgebonden zoogdieren geschikt is als leefgebied. Het perceel kan geschikt zijn als leefgebied voor konijn, haas, egel, bunzing, wezel en diverse muizensoorten (alle FFWtabel 1). Takkenhopen in het elzenbosje nabij de bestaande poel zijn geschikt als verblijfplaats van bijvoorbeeld muizensoorten of egel. Ook zijn molshopen aangetroffen in het plangebied. In de buurt van het plangebied komen dassen voor (FFWtabel 3). Op enige afstand van het plangebied zijn dassenburchten bekend. Een dassenburcht is in het plangebied niet aanwezig. Het plangebied maakt wel deel uit van dassenleefgebied; het is geschikt foerageergebied voor dassen.

Effectbeoordeling

Mogelijk benut een aantal grondgebonden zoogdieren (FFWtabel 1) het plangebied als leefgebied. Bij herinrichting vindt vernietiging van dit leefgebied plaats.

Met betrekking tot vleermuizen (FFWtabel 3) geldt dat er foerageergebied voor vleermuizen verloren gaat. In de omgeving van het plangebied is echter voldoende alternatief foerageergebied aanwezig. Daarnaast is het plangebied geen essentieel foerageergebied en zal de ontwikkeling geen negatief effect hebben op het foerageergebied van vleermuizen. Vaste rust- en verblijfplaatsen zijn niet aanwezig in de bomen of het vervallen schuurtje. De herinrichting zal geen effect hebben op vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen.

De herinrichting van het plangebied zal geen negatief effect hebben op het foerageergebied van de das (FFWtabel 3). De herinrichting heeft mogelijk een positief effect op het foerageergebied door het aanleggen van vochtige graslanden en ruigtes, waardoor meer beschutting en geschikte foerageerplaatsen worden gecreëerd.

Mitigerende en compenserende maatregelen

Het is niet noodzakelijk om mitigerende of compenserende maatregelen uit te voeren voor de zoogdiersoorten van FFWtabel 1.

Wat betreft vleermuizen (FFWtabel 3) geldt dat de voorgenomen plannen geen negatief effect zullen hebben op foerageergebied of vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen. Het uitvoeren van mitigerende of compenserende maatregelen is daarom niet noodzakelijk.

Conclusie

Het onderzoeksgebied is voor een aantal grondgebonden zoogdieren van tabel 1 geschikt als (onderdeel van hun) leefgebied.

Voor vleermuizen (FFWtabel 3) is het plangebied geschikt als foerageergebied, maar dit betreft geen essentieel foerageergebied. In het plangebied zijn geen vaste rust- of verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig. De voorgenomen plannen zullen geen negatief effect hebben op vleermuizen. De voorgenomen ontwikkelingen hebben ook geen negatief effect op de das (FFWtabel 3).

5 Conclusies

Beschermde gebieden

Het plangebied ligt niet binnen de begrenzing van de EHS. Wel ligt het plangebied tegen de EHS aan. Voorgenomen ontwikkeling zullen een positief effect hebben op de EHS. Het plangebied ligt niet in de buurt van een Natura 2000-gebied.

Beschermde soorten

In het plangebied komen mogelijk verschillende beschermde soorten voor die vermeld staan op de tabellen van de Flora- en faunawet.

Soorten van FFWtabel 1

Mogelijk wordt het plangebied gebruikt door enkele grondgebonden zoogdieren en amfibieën die zijn opgenomen op FFWtabel 1. Voor deze soorten geldt een vrijstelling: bij het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen is het voor deze soorten niet noodzakelijk een ontheffing aan te vragen.

Soorten van FFWtabel 2/3

Mogelijk in het onderzoeksgebied voorkomende vleermuizen staan vermeld op FFWtabel 3 en zijn strikt beschermd. Ten aanzien van foerageergebied en verbindingroutes geldt dat hieraan geen negatieve effecten optreden, dus dit heeft geen gevolgen in het kader van de Flora- en faunawet. Er zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig in het plangebied.

Mogelijk komen de bittervoorn (FFWtabel 3), grote modderkruiper (FFWtabel 3) en kleine modderkruiper (FFWtabel 2) voor in de waterlopen van het plangebied. De aanwezige sloten in het plangebied zullen tijdens de herontwikkeling van het plangebied worden beïnvloed. Nadelige effecten op beschermde vissen zijn daarom niet uitgesloten. Nader onderzoek zal dit moeten uitwijzen.

In de sloten (en in de nabij omgeving op het land) komt de heikikker (FFWtabel 3) voor. De aanwezige sloten en het landhabitat in het plangebied zullen tijdens de herontwikkeling worden aangetast. Nadelige effecten op de heikikker onder tabel 3 van de Flora- en faunawet zijn niet uitgesloten. Er dienen derhalve maatregelen genomen te worden om de lokale staat van instandhouding niet in het geding te laten komen en aan de zorgplicht te voldoen. Deze maatregelen dienen te worden bepaald door een deskundige en te worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en onder alle betrokken partijen bekend te zijn. Werkzaamheden moeten aantoonbaar conform dit protocol worden uitgevoerd.

Soorten van FFtabel vogels

Het onderzoeksgebied is geschikt als broedgelegenheid en tevens als foerageergebied voor verschillende vogelsoorten (FFWtabel vogels). Eventuele tijdelijke effecten op algemene vogels door verlies van broed- en foerageergebied zijn te verwaarlozen. Het plangebied is onderdeel van een steenuilterritorium. Voor de steenuil zal de herinrichting van het plangebied geen negatieve effecten hebben. Indien gewerkt wordt volgens de methode beschreven in paragraaf 4.2.6 treden bij de uitvoering van werkzaamheden geen negatieve effecten op aan vogels.

Concluderend kan gesteld worden dat:

- De herinrichting van het Vicaris Hermanspark geen negatief effect heeft op beschermde gebieden;
- Nader onderzoek naar de aanwezigheid van beschermde vissen in de watergangen van het plangebied is noodzakelijk, dit betreft: bittervoorn, kleine modderkruiper en grote modderkruiper;
- In verband met de aanwezigheid van heikikker is het opstellen van een ecologisch werkprotocol noodzakelijk;
- De aanbevelingen voor vogels, zoals beschreven in paragraaf 4.2.6, in acht genomen dienen te worden;
- De werkzaamheden voor de overige soortgroepen in het plangebied geen overtreding van de natuurwetgeving tot gevolg hebben;
- Altijd rekening moet worden gehouden met de zorgplicht.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Bos, F. et al., De dagvlinders van Nederland, Nederlandse Fauna 7, De Vlinderstichting, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey, Nederland, Leiden 2006.
- Brabants Landschap, vrijwillige bescherming steenuil en kerkuil in Noord-Brabant, jaarverslag 2009.
- Brouwer, T., M. Dorenbosch, R. van Eekelen & J. Spier, Vissenatlas Noord-Brabant. Uitgeverij Profiel, Bedum, 2010.
- Creemers R. et al., De amfibieën en reptielen van Nederland, Nederlandse Fauna 9, RAVON, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey, Nederland, Leiden 2009.
- Delft, Van J.J.C.W. et al., Waarnemingenoverzicht 2009, RAVON 38, jaargang 12, nummer 4, Stichting RAVON, Nijmegen, 2010.
- Dienst Regelingen, Ministerie van Economische zaken, landbouw en innovatie, Soortenstandaard heikikker Rana arvalis. Den Haag, 2011.
- Dijkstra K. D. B. et al., De Nederlandse libellen, Nederlandse Fauna 4, Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey, Nederland, Leiden 2002.
- Groenveld, A., G. Smit & E. Goverse. Handleiding voor het monitoren van Amfibieën in Nederland. RAVON Werkgroep Monitoring, Amsterdam, 2011.
- Heuvel, van den, W. A. M., Natuurstudie Parkuitbreiding. De Heikikker van Oost naar west langs de Hertogswetering? Een sprong uit het provinciale soortbeschermingsplan. Stichting RAVON, Nijmegen, 2008.
- Korsten, E. en Regelink J. R. Herkennen van potentiële vleermuiswaarden: in het kader van quickscans en andere ecologisch vooronderzoek. Zoogdiervereniging- rapport 2010.44. Zoogdiervereniging, Nijmegen, 2010.
- Limpens, H. et al., Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie, KNNV Uitgeverij, Utrecht, 1997.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Brochure: Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten, 22 februari 2005.

Internet

- www.brabant.nl
- Beschermde gebieden: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek2.aspx>, geraadpleegd op 20 februari 2012.
- www.rijksoverheid.nl
- www.ravon.nl
- www.vlinderstichting.nl
- [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl)
- www.telmee.nl
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.libellennet.nl

Bijlage 1 Wet- en regelgeving

Flora- en faunawet (bron: Rijksoverheid 2011)

De Flora- en faunawet beschermt soorten, niet individuele planten of dieren, om te voorkomen dat het voortbestaan van de soort in gevaar komt. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit.

Doelstelling van de Flora- en faunawet is de bescherming en het behoud van in het wild levende planten- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is het 'Nee, tenzij' principe. Dit betekent dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. Heel vaak gaan activiteiten en de bescherming van soorten prima samen. Soms is het optreden van schade aan beschermde dieren en planten echter onvermijdelijk. In die situaties is het nodig om vooraf te bekijken of hiervoor een vrijstelling geldt, of dat een ontheffing moet worden aangevraagd.

In de Flora- en faunawet geldt een verbod op activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten. De wet spreekt niet van (ruimtelijke) plannen. Op basis van de onderzoeksplicht (Wro) en de plicht tot het vaststellen van een uitvoerbaar plan dient bij het maken van bestemmingsplannen beoordeeld te worden of er belemmeringen aanwezig zijn voor verlening van een eventuele ontheffing voor de activiteiten in het plan.

In 2005 is met het gewijzigde Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten het beschermingsregime versoepeld. Met deze aangepaste regelgeving is niet meer altijd een ontheffing nodig voor het uitvoeren van werkzaamheden in de openbare ruimte. Voor regulier voorkomende werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkelingen geldt nu een vrijstellingsregeling. Voor ruimtelijke ontwikkelingen is in veel gevallen een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet van toepassing. Bij de vrijstellingsregeling zijn twee criteria belangrijk: de zeldzaamheid van de aangetroffen soort en de ingrijpendheid van de werkzaamheden. Hoe zeldzamer de soort en hoe ingrijpender de activiteit, hoe strikter de regeling:

- voor de soorten van FFtabel 1 is geen ontheffing nodig;
- voor de soorten van FFtabel 2 geldt dat moet worden gewerkt volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode. Indien er geen goedgekeurde gedragscode voorhanden is zijn ook de soorten uit FFtabel 2 ontheffingsplichtig;
- voor soorten van FFtabel 3 moet altijd ontheffing worden aangevraagd. Behalve voor beschermde soorten, geldt deze indeling ook voor hun vaste rust- en verblijfplaatsen.

De zorgplicht uit artikel 2 blijft echter altijd van toepassing op alle in het wild levende planten en dieren en hun directe leefomgeving.

Door een wijziging in de wetgeving in 2009 is het voor soorten van de Habitatrichtlijn (bijvoorbeeld vleermuizen en rugstreeppad) en voor vogels niet meer mogelijk een ontheffing te verkrijgen voor ruimtelijke inrichting of ontwikkelingen. Daarnaast geldt voor vogels dat een ontheffing in het kader van "dwingende reden groot openbaar belang" eveneens niet meer mogelijk is.

Natuurbeschermingswet 1998 (bron: Rijksoverheid 2011)

De Natuurbeschermingswet regelt de bescherming van gebieden die als staats- of beschermd natuurmonument zijn aangewezen. Deze juridische status geeft extra bescherming aan bijzonder waardevolle en kwetsbare natuurgebieden. Het belangrijkste onderdeel van de wet is dat er een aparte vergunning nodig is voor activiteiten die mogelijk schadelijk zijn voor het natuurmonument. Het maakt daarbij niet uit waar die activiteiten plaatsvinden, dat kan zowel binnen als buiten het natuurgebied zijn (de zogenaamde 'externe werking'). Op dit moment is ongeveer 300.000 ha natuurgebied aangewezen als staats- of beschermd natuurmonument.

In 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet (Nb) 1998 in werking getreden. Daarmee voldoet Nederland aan de eisen van de Europese natuurwetgeving. De wet biedt een beschermingskader voor de flora en fauna binnen de aangewezen beschermde gebieden, de zogenaamde Natura 2000-gebieden. Hieronder vallen de speciale beschermingszones volgens de Vogel- en Habitatrichtlijn, gebieden die deel uitmaken van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), beschermde natuurmonumenten en staatsnatuurmonumenten.

De wet bepaalt dat projecten en andere handelingen die de kwaliteit van de habitats kunnen verslechteren of die een verstoringseffect kunnen hebben op de soorten, niet mogen plaatsvinden zonder vergunning. Ook plannen moeten getoetst worden op hun gevolgen voor de Natura 2000-gebieden. Dit gebeurt met de habitattoets. De habitattoets is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998.

De habitattoets bestaat uit drie onderdelen:

- oriëntatiefase (en vooroverleg);
- verslechterings- en verstoringstoets;
- passende beoordeling.

De oriëntatiefase maakt geen deel uit van de in de wet geregelde procedures. In de praktijk is deze stap nodig. Gezamenlijk met het bevoegd gezag wordt bepaald of goedkeuring van het plan nodig is en welke verdere procedure doorlopen moet worden. Afhankelijk van de kans en omvang van de effecten op een Natura 2000-gebied bestaat de vervolprocedure uit het uitvoeren van een verslechterings- en verstoringstoets, een passende beoordeling of geen enkele toetsing.

Indien er geen kans is op negatieve effecten op een Natura 2000-gebied is geen goedkeuring vanwege de Natuurbeschermingswet nodig.

Als uit de oriëntatiefase is gebleken dat er kans is op significant negatieve effecten voor het Natura 2000-gebied, dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd. Indien uit de passende beoordeling blijkt dat er kans is op een significant negatief effect moet aan de volgende criteria worden voldaan:

- er zijn geen alternatieve oplossingen voor het project die minder of geen negatieve effecten hebben voor het Natura 2000-(deel)gebied;
- er is sprake van dwingende redenen van groot openbaar belang;
- er is voorzien in compenserende maatregelen.

Alléén als aan deze voorwaarden wordt voldaan, kan goedkeuring worden verleend.

Indien uit de oriëntatiefase is gebleken dat er een kans is op (niet-significante) negatieve effecten, dient een verslechterings- en verstoringstoets te worden uitgevoerd. Met dit onderzoek wordt bepaald:

- of deze kans reëel is en
- of de verslechtering of verstoring aanvaardbaar is.

Ecologische hoofdstructuur (bron: Rijksoverheid 2011)

Natuurgebieden in Nederland zijn erg versnipperd. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) heeft als doel om natuurgebieden te vergroten en met elkaar te verbinden. Door verbindingen tussen natuurgebieden te maken, kunnen planten en dieren zich makkelijker verspreiden over meer gebieden. Hierdoor zijn deze gebieden beter bestand tegen negatieve milieu-invloeden. In grotere natuurgebieden kunnen bovendien meer soorten planten en dieren leven.

Het doel van het afwegingskader Ecologische Hoofdstructuur is om de EHS als netwerk van natuurgebieden te beschermen tegen negatieve effecten van ruimtelijke ingrepen. Dat betekent niet dat ontwikkelingen zoals woningbouw en bedrijvigheid, verboden zijn. Door het doorlopen van het afwegingskader wordt vastgesteld of, en zo ja, onder welke voorwaarden een ontwikkeling in de Ecologische Hoofdstructuur kan worden toegelaten.

De bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur vindt plaats door het nee-tenzij-regime uit de Nota Ruimte. Dit houdt in dat ruimtelijke ingrepen in de EHS met een negatief effect op de EHS in principe niet zijn toegestaan. Onder voorwaarden kan hiervan worden afgeweken.

De beleidsmatige basis voor het afwegingskader voor de Ecologische Hoofdstructuur is de Nota Ruimte. Daarnaast hebben Rijk en provincies een beleidskader Spelregels EHS opgesteld. Het beleidskader geeft een uitwerking, verduidelijking en aanscherping van de verschillende onderdelen van het afwegingskader. De provincies laten de inhoud van de Spelregels EHS doorwerken in het provinciaal ruimtelijk beleid.

De bescherming van de EHS gebeurt via de regelgeving van de ruimtelijke ordening. Het beschermingsregime is onder de nieuwe Wro door het Rijk vastgelegd in de AMvB Ruimte en werkt via provinciale verordeningen door in gemeentelijke bestemmingsplannen.